

Secessie

Kwartaalblad voor de Studie van Separatisme en Directe Democratie

De legitimatie van de Belgische secessie19

Nr. 4

Driemaandelijks: juli – augustus – september 2001

Een uitgave van het Mia Brans Instituut

www.secessie.nu

Secessie

Kwartaalblad voor de Studie van Separatisme en Directe Democratie

Een uitgave van het Mia Brans Instituut
Lemméstraat 3
2018 Antwerpen

verantw. uitg.: Dr. Alexandra Colen
hoofdredacteur: Mr. Paul Belien
e-post: paul@secessie.nu

www.secessie.nu

Nr. 4
Driemaandelijks: juli – augustus – september 2001

De auteurs zijn alleen verantwoordelijk voor de inhoud van hun eigen tekst. Secessie is een discussieforum waarbinnen uiteenlopende meningen mogelijk zijn.

Ja, ik wil Secessie

Dit blad is gratis.* Als u het wil blijven ontvangen, volstaat het uw naam op te geven bij:

Secessie
Lemméstraat 3
2018 Antwerpen.

Indien u de verspreiding van dit blad wil steunen, kan dit door storting van een vrijwillige bijdrage op rek. 979-9529001-17 van Secessie, Antwerpen.

De uitgave zal gestaakt worden wanneer uw vrijwillige giften ons niet langer in staat stellen de uitgave en verspreiding te financieren.

* Aanbod niet geldig in het buitenland.

Erratum bij het vorige nummer:

In het artikel van Dr. Marc Platel viel een deel van een zin weg op pag. 16, onderaan de 2de paragraaf, 4de laatste regel. Er moet staan: Ex-BRT directeur Karel Hemmerechts... titelde zijn boek over Brussel „Triëst van het Noorden,” ook al niet erg vriendelijk. Dirk Wilmars tekent...

De auteur vraagt ons eveneens om te benadrukken dat hij zijn artikel „uiteraard schreef vanuit een allerindividueelste impressie.”

De legitimatie van de Belgische secessie

Het is opvallend, zo schrijft Paul Belien, dat de Belgische secessie van Nederland nooit juridisch verantwoord werd. Ze betekende dan ook een breuk met de nationale tradities.

De Commissie van Vijf, onder leiding van Thomas Jefferson, presenteert op 4 juli 1776 de Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring aan John Hancock, president van het Continentaal Congres (detail uit een schilderij van J. Trumbull).

Het streven naar separatisme of staatkundige afscheiding wordt vaak vereenzelvigd met de nationalistische ideologie. Wanneer we de argumenten onderzoeken die ter legitimatie ingeroepen werden van twee bekende secessie-„klassiekers,” de Nederlandse afscheiding van Spanje in 1581 en de Amerikaanse secessie van Groot-Brittannië in 1776, dan blijkt de afwezigheid van nationalistische rechtvaardiging. In beide gevallen is de staatkundige afscheiding een gevolg van het recht ingeroepen door een volk om de vorst af te zetten wegens „contractbreuk,” met name de schending door de vorst van zijn verplichting om de vrijheden en de belangen van het volk te bewaren en te verdedigen. Voor de Nederlanders ging het eveneens om „meineed,” aangezien de vorst bij zijn aantreden als hertog van Brabant een formele eed gezworen had om de oude vrijheden, privileges en gewoonterechten van het volk te respecteren. Hij had zich in die eed zelfs expliciet akkoord verklaard met het recht van het volk om hem af te zetten indien hij zijn eed zou schenden.

Zowel in 1581 als 1776 ging aan de staatkundige secessie een formele opzegging van de loyaleiteit van het volk aan zijn vorst en diens regering vooraf.¹ Die opzegging werd door de Nederlanders en de Amerikanen bovendien in hetzelfde document juridisch gerechtvaardigd. Bij de Nederlandse secessie gebeurde dit in het zg. „Plakkaat van Verlatinge,” afgekondigd door de Staten-Generaal van de Verenigde Nederlanden te Den Haag op 26 juli 1581. „Het is algemeen

bekend dat (...) de vorst er is ter wille van de onderdanen, zonder welke hij geen vorst is,” zo stelt het Plakkaat letterlijk: wanneer hij de rechten van het volk schendt, „moet hij dus niet als een vorst, maar als een tiran worden beschouwd. Dan staat het zijn onderdanen vrij hem niet langer als vorst te erkennen – vooral nadat er in de Staten van het land overlegd is – maar hem te verlaten en in zijn plaats een ander tot soeverein te kiezen om hen te beschermen.”

Bij de Amerikaanse secessie gaat het om de zg. „Declaration of Independence” afgekondigd door het *Continental Congress* op 4 juli 1776. „Wij beschouwen de volgende waarheden als vanzelfsprekend,” aldus de tekst, „dat regeringen (...) hun macht ontleenen aan de goedkeuring door de geregeerden; en dat wanneer een vorm van regering de voormelde doelstellingen ondermijnt, het volk het volste recht heeft om die regering te wijzigen of terzijde te schuiven en een nieuwe regering in te stellen.”

Sindsdien is 4 juli de Amerikaanse nationale feestdag. Zo zou 26 juli de nationale feestdag van de Republiek der Verenigde Nederlanden zijn indien die staat vandaag nog zou bestaan. Ze bestond helaas slechts 214 jaar. Toen in het voorjaar van 1795 de grote rivieren dichtvroren, staken Franse troepen de Moerdijk over en maakten een eind aan de Nederlandse Confederatie.² („*Confoederatio Belgica*” in het Latijn).

Ook Angelsaksische historici erkennen tegenwoordig het Nederlandse „Plakkaat van Verlatinge” als het directe model voor de Amerikaanse onafhankelijkheidsverklaring.³ Het Plakkaat gaat echter terug op de zg. „Blijde

¹ We zagen in een eerdere bijdrage reeds dat deze formele opzegging één van de twee vormvereisten is (naast de gezagsuitoefening over een afgescheiden stuk grondgebied) opdat van secessie sprake kan zijn.

Zie: Belien, Paul & Colen, Alexandra; *De grenzen aftasten*. In: *Secessie*; oktober 2000; blz. 3-7.

² Roegiers, J. & van Sas, N.C.F.; *Revolution in the North and South, 1780-1830*. In: Blom, J.C.H. & Lamberts, E. (red.); *History of the Low Countries* (New York en Oxford: Berghahn Books, 1999); blz. 275.

³ Lucas, Stephen E.; *The Plakkaat van Verlatinge – A Neglected Model for the American Declaration of Independence*. In: Hofte, R. & Kardux, H. (reds.); *The Netherlands in Five Centuries of Transatlantic Exchange* (Amsterdam: VU Press, 1994); blz. 187-207.

De auteur in de grote koepelzaal van het Capitool in Washington, staande voor het schilderij op vorige pagina.

Inkomst," de keure die hertogin Johanna van Brabant op 3 januari 1356 aan haar volk verleende. Deze Brabantse Grondwet, waaraan nadien elke hertog van Brabant bij zijn aantreden een eed van trouw diende te zweren, vermeldt uitdrukkelijk dat het volk het recht van verzet heeft indien de hertog zijn verplichtingen schendt. De Brabanders waren niet de eersten om dit principe aan te hangen. Zoals Prof. Raoul Van Caenegem in de vorige bijdrage in dit nummer aantoonde, werd het beginsel reeds als juridisch argument ingeroepen door Iwein, graaf van Aalst,⁴ tijdens een direct-democratische volksvergadering te Gent op 16 februari 1128. Misschien moet 16 februari dan maar onze nationale feestdag worden.

De taal van het recht versus de taal van het geweld

Wanneer in 1789 de Brabantse Revolutie uitbreekt en de Verenigde Belgische (of Zuidnederlandse) Provinciën zich afscheuren van Oostenrijk, doen zij dat eveneens op basis van het argument dat de vorst zijn plechtige beloften had geschonden. Het Manifest van het Brabantse Volk, afgekondigd in Hoogstraten op 24 oktober 1789, verklaarde hertog Jozef van Brabant (= keizer Jozef II van Oostenrijk) wegens meened vervallen van de troon. Het was exact dezelfde argumentatie die de Staten-Generaal in 1581 hadden ingeroepen tegen de toenmalige hertog van Brabant, koning Filips II van Spanje. Zowel Filips II als Jozef II hadden bij hun aantreden immers de eed van trouw aan de Blijde Inkomst gezworen.

In die zin lag de Brabantse Revolutie in de lijn van de oude Nederlandse vrijheidstraditie en sloot naadloos aan bij het verleden van ons volk. Het was, zo men wil, een „conservatieve” revolutie, bedoeld om de oude rechten te vrijwaren, en gesteund op een bestaande en door het volk reeds eeuwenlang algemeen aanvaarde rechtsregel.

Het is, gezien deze nationale voorgeschiedenis, zeer opvallend dat de Belgische revolutie van 1830 geen legitimatiedocument heeft voortgebracht, terwijl, indien men daarnaar op zoek was gegaan, de inspiratiebron nochtans voor het grijpen lag.

Prof. Michel Magits toonde aan dat de Belgische revolutionairen opzettelijk verzuimden hun afscheuring van Noord-Nederland theoretisch te rechtvaardigen.⁵ Meer zelfs, de suggestie van een enkeling om zo'n manifest op te stellen, werd door de leden van het Belgische *Nationaal Congres* onthaald op „hilariteit en gelach.”⁶ Volgens de Luikse jurist Joseph Lebeau, een van de leiders van de revolutionairen, was een manifest onnodig, aangezien de zaken in de wereld niet door het recht beslist werden, maar door het geweld. De „bajonetten” hebben gesproken, aldus Lebeau. „Geweld heeft teniet gedaan wat geweld had opgedrongen. Europa weet dit al; een manifest is niet nodig.”⁷ De Belgische revolutionairen werkten via de weg van de met de wapens afgedwongen voldongen feiten, eerder dan door een beroep te doen op juridische argumenten. Charles Rogier, een andere vooraanstaande revolutionair (en eveneens een Luikenaar, maar Fransman van geboorte), vond een theoretische onderbouw van de Belgische onafhankelijkheid „nutteloos.”⁸

De niet-opstelling van een legitimatiemanifest blijkt een bewuste keuze te zijn geweest, waarvoor twee verklaringen ingeroepen kunnen worden. Ten eerste was het niet de bedoeling van de Belgische revolutionairen om het principe van het zelfbeschikkingsrecht van het (Zuid-)Nederlandse volk, zoals verwoord in de Blijde Inkomst, in eer te herstellen. Men erkende dit recht immers niet. Men kende, zoals Lebeau expliciet stelde, slechts „de taal van

⁴ Iwein van Aalst (+ 1147), graaf van Gent en Aalst, heer van Waas, Drongen, Ruiselede en Liedekerke, behoorde tot de hoge Vlaamse adel. (Warlop, Ernest; *The Flemish Nobility before 1300* (Kortrijk: Desmet-Huysman, 1976), deel III, blz. 587-593). Een zijtak van de familie vestigde zich in Engeland, waar een familielid, Emma de Gand, huwde met baron Alan de Percy. De baronnen van Percy waren een naar Engeland uitgeweken jongere tak van het hertogelijke huis van Brabant en voerden de Brabantse leeuw in hun wapenschild. De Percy's brachten het later tot graven van Northumberland. Richard de Percy, een kleinzoon langs vaderszijde van Godfried met de Baard, graaf van Leuven en hertog van Brabant, en langs moederszijde een afstammeling van de graven van Gent & Aalst, was in 1215 één van de 25 baronnen die de Engelse koning Jan zonder Land dwongen tot het verlenen van de Magna Carta. (Brenan, Gerald; *A History of the House of Percy* (Londen: Freemantle, 1902), deel I, blz. 16-17).

⁵ Magits, Michel; *Het zelfbeschikkingsrecht tijdens de Belgische revolutie — Een onderzoek naar de houding van de Belgische constituanten in 1830-1831*. In: Sybesma-Knol, Neri & Van Bellingen, Jef (reds); *Naar een nieuwe interpretatie van het recht op zelfbeschikking* (Brussel: VUB Press, 1995); blz. 125-139.

⁶ Huytens, E.; *Discussions du Congrès National de Belgique 1830-1831* (Brussel, 1844); Deel III, blz. 93. In: Magits; blz. 138.

⁷ Huytens; Deel I, blz. 182. In: Magits; blz. 137.

⁸ Huytens; Deel III, blz. 94. In: Magits; blz. 138.

Louis De Potter (1786-1859), een republikein in de Zuidnederlandse politieke traditie. De Belgische Revolutie werd zijn persoonlijke tragedie, want de eigen vrijheidslievende nationale traditie ging er geheel in verloren.

het geweld." Het is geen toeval dat diezelfde Lebeau als minister van Justitie in 1834 het leger met opzet losliet op de bezittingen van politieke tegenstanders van het Belgische bewind, omdat, naar hij zei, „het plunderen van huizen van Orangisten, hoewel betreurenswaardig, een vreselijke noodzaak is om de vijanden van de publieke orde te onderdrukken.”⁹ België schakelde zich in, niet in de van oorsprong Vlaamse-Brabantse-Nederlandse traditie dat de Staat er is ten dienste van de burger (die bijgevolg een actief recht van verzet heeft indien de regering ingaat tegen de belangen van het volk), maar wél in de totalitaire filosofie van de Franse Revolutie, waarbij de burger ten dienste staat van de Staat. Die laatste wordt daarbij per definitie geacht de algemene belangen van het volk te vertegenwoordigen, hetgeen elk recht op verzet uitsluit.

België werd bijgevolg in 1830 een unitaire, gecentraliseerde staat, waarvan de natuur lijnrecht inging tegen de eigen Zuid-Nederlandse (Belgische, zo men wil) rechtsgewoonten en politieke tradities tot dusver. De revolutie van 1830 valt daarom absoluut niet te vergelijken met die van 1789; het België dat in 1830 ontstond, leek in niets op de Verenigde Belgische Staten (de „*Etats belgiques Unis*”) die in 1789 ontstonden en die het jaar daarop reeds door de Fransen met geweld opgedoekt werden.

Ten tweede was de Belgische revolutie niet het werk van lieden die een vreemd Noord-Nederlands (Hollands) bewind wilden vervangen door een eigen Zuid-Nederlands (Belgisch) bewind, maar van personages die het ene vreemde bewind, wilden vervangen door een ander even vreemd bewind. Men streefde immers in eerste instantie een annexatie van onze streken door Frankrijk na. Men wilde een ander vreemd bewind in de plaats van het eerste.

Inderdaad, de Belgische revolutie was voornamelijk het werk van Franse agenten-provocateurs. Volgens de Oostenrijkse ambassadeur, Graaf von Mier, ging het om hooligans die betaald werden door Franse geheime agenten.¹⁰ Uiteraard waren er ook echte vrijheidslievende Zuidnederlanders bij betrokken, zoals de Bruggeling Louis De Potter en de Brusselaar Adolphe Bartels. Zij waren in feite republikeinen in de liberale en federalistische Nederlandse traditie, maar werden als „nuttige idioten” misbruikt door de pro-Franse partij en onmiddellijk na de revolutie opzij geschoven. De tragiek van De Potter blijkt uit het feit dat hij in 1839 met aandrang zou schrijven dat België en Nederland in een federaal verband „herenigd moeten worden (...) met of zonder het Huis van Nassau-Oranje, dat kan me niet schelen.”¹¹

Wanneer werd België formeel onafhankelijk?

De geschiedenis van de Belgische revolutie werd met waar monnikengeduld tot in detail beschreven door de historicus en benedictijnenpater Dr. Arnoldus Smits. De aarzeling van koning Willem I, het verraad van kroonprins Willem die hoopte om zelf koning te worden van een onafhankelijk België, en de militaire onbekwaamheid van prins Frederik, hadden tot gevolg dat pro-Franse benden, afkomstig hetzij rechtstreeks uit Parijs en Noord-Frankrijk, hetzij uit Luik en Henegouwen, de macht in Brussel en daarna in geheel Vlaanderen konden overnemen. Zij vestigden in september 1830 in Brussel een schrikbewind, zoals blijkt uit diverse rapporten van de Britse consul Cartwright.¹³ Een maand later zouden „Belgische” legers, bestaande uit Franse en Luikse bendes met toepasselijke namen zoals de *Têtes de Mort*, de Vlaamse provincies onderwerpen. Zelfs de „Belgische” generaal Grégoire (een Fransman uit Roubaix) bekende dat het niet om soldaten ging, maar om „rovers.”¹⁴

Omdat de nieuwe Belgische machthebbers de annexatie van hun land bij Frankrijk nastreefden, bleef een juridische legitimatie van de Belgische onafhankelijkheid geheel uit. Het idee zelf al leidde, zoals gezegd, bij de nieuwe machthebbers tot hilariteit en spot.

⁹ Fris, Victor; *'t Jaar 30* (Gent: Vuylsteke, 1905); blz. 123.

¹⁰ Rapport van Graaf von Mier aan Prins Metternich op 28 augustus 1830. In: Smits, deel I, blz. 126

¹¹ De Potter, Louis; *Souvenirs personnels avec des pièces à l'appui* (Brussel: 1840), Deel II, blz. 130-151, 298-309. Geciteerd in: Boland, André; *Le Procès de la Révolution Belge – Adolphe Bartels 1802-1862* (Namen: Presses Universitaires de Namur, 1977).

¹² Smits, Arnoldus; 1830 – *Scheuring in de Nederlanden* (Heule: UGA). De dikke kleinbedrukte delen I en II verschenen in 1983, de delen III en IV in 1999, volgende delen zijn in voorbereiding.

¹³ Zie bv. rapport van Cartwright aan Lord Aberdeen op 26 september 1830. In: Smits, deel II, blz. 21.

¹⁴ Boodschap van generaal Grégoire aan de Nederlandse kolonel Ledel begin november 1830. In: Smits, deel II, blz. 331.

De Amerikaanse Declaration of Independence van 4 juli 1776. In België wilde men in 1830 zo'n document opzettelijk niet.

Het is voor historici zelfs moeilijk om vast te stellen wanneer de Belgische onafhankelijkheid formeel werd uitgeroepen. Gebeurde dat op 4 oktober toen het Voorlopig Bewind een proclamatie publiceerde waarvan het eerste artikel meldde: „De Belgische provincies, met geweld losgerukt van Holland, zullen een onafhankelijke staat worden”?¹⁵ Het document stelt alleen dat België met geweld van Nederland is losgerukt, maar laat de mogelijkheid van onafhankelijkheid open in de toekomstige wijs. Die was dus blijkbaar nog geen feit. Wilde men ze wel?

Gebeurde het op 16 oktober toen de Nederlandse kroonprins Willem vanuit Antwerpen de Belgische onafhankelijkheid proclameerde en zichzelf als hoofd van de nieuwe staat aanstelde?¹⁶ Die afkondiging, waarbij de prins, als hoofd van het Nederlandse leger, de Nederlandse troepen beval zich boven de grote rivieren terug te trekken en de burgerlijke autoriteiten in het zuiden de opdracht gaf om mee te werken aan de verkiezingen voor het Nationaal Congres die door het Voorlopige Bewind in Brussel waren aangekondigd, leidden tot een chaos in de zuidelijke provincies. Op enkele „ongehoorzame” legereenheden na (te Breda, Maastricht, Luxemburg, Sluis-Oudenburg, in de citadel van Antwerpen en de forten Liefkenshoek en Lillo) trokken de Nederlandse troepen inderdaad overal terug, waarna de Franse en Luikse bendes het machtsvacuüm konden opvullen.

Gebeurde het ergens op mysterieuze wijze tussen 12 en 16 november? Op 12 november diende graaf de Celles bij het Nationaal Congres een voorstel tot decreet in om de Belgische onafhankelijkheid officieel te proclameren,¹⁷ maar op 16 november verklaarde hij plots dat „de Belgische onafhankelijkheid een feit is; het Voorlopig Bewind heeft ze uitgeroepen.”¹⁸ Tijdens de discussie over het voorstel van decreet deelden talrijke congresleden mee dat zulk debat „tijdsverlies” was. Typerend is de tussenkomst van congreslid de Tiecken de Terhove: „Laat die discussie over een onafhankelijkheidsverklaring toch achterwege,” zei hij. „Ik herhaal het, mijne heren, ik begrijp het belang niet dat men aan zo'n verklaring hecht, ik zie het echt niet in.”¹⁹

Het is bijgevolg niet verwonderlijk dat de Belgische nationale feestdag niet samenvalt met de proclamatie van de Belgische onafhankelijkheid, want behalve in de toekomstige wijs op 4 oktober gebeurde zo'n proclamatie formeel nooit, tenzij men de afkondiging door de Prins van Oranje op 16 oktober 1830 als rechtsgeldig zou beschouwen. In dat geval werd de Belgische onafhankelijkheid uitgeroepen door een „Hollander”!

Een staat door niemand gewild

Tot eind 1830 bleef een meerderheid van het Nationaal Congres van mening dat het land bij Frankrijk gevoegd moest worden. Rogier werd door het Voorlopig Bewind naar Parijs gestuurd met de vraag of Frankrijk bereid was de Belgen te steunen indien het Nationaal Congres formeel om annexatie door Frankrijk zou vragen. De Fransen aarzelden want ze vreesden een oorlog met Engeland indien ze op het Belgische aanbod zouden ingaan. Daarop dreigde Alexandre Gendebien dat de Belgen de annexatie hoe dan ook op 31 december zouden proclameren. Uiteindelijk beslisten de Belgische revolutionairen echter niet zelf over het lot van het land. De Europese mogendheden drongen België het statuut van een onafhankelijk koninkrijk op, gepaard met een verplichte neutraliteit die als doel had het land uit het Franse vaarwater te houden.

De truc van het Nationaal Congres op 3 februari 1831 om een indirecte annexatie door Frankrijk te bekomen door de 16-jarige hertog Louis van Nemours, de tweede zoon van de Franse koning, tot koning uit te roepen, maakte de Engelsen woedend. Via Lord Ponsonby, schoonbroer van de Britse premier Lord Grey, probeerde Londen eind maart een pro-

¹⁵ *Bulletin des Arrêtés et actes du Gouvernement Provisoire de la Belgique*; Brussel: 1830; 8 oktober 1830; 24.

¹⁶ Smits, Deel II, blz. 206-209.

¹⁷ Huyttens; Deel I, blz. 115. In: Magits; blz. 132.

¹⁸ Huyttens; Deel I, blz. 154. In: Magits; blz. 132.

¹⁹ Huyttens; Deel I, blz. 174. In: Magits; blz. 133.

De Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring is, samen met het origineel van de Amerikaanse Grondwet, een exemplaar van de „Bill of Rights”, en een copie van de Engelse „Magna Carta” uit 1297, vrij te bezichtigen in de National Archives in Washington. Iets gelijkaardigs zou bij ons niet kunnen, want er is geen Belgische Onafhankelijkheidsverklaring, terwijl de middeleeuwse „Blijde Inkomst” in onze constitutionele rechtsorde niet wordt erkend.

Orangistische staatsgreep op te zetten, waarop de *Association Nationale* van Gendebien reageerde met een verhevigde golf van terreur in april en mei 1831. Uiteindelijk moesten de Belgen akkoord gaan met het koningschap van de Engelse kandidaat, prins Leopold van Saksen-Coburg, de moederlijke oom van de Britse kroonprinses (en latere koningin) Victoria.

Zo werd België onafhankelijk, hoewel niemand de nieuwe staat gewild had, noch de Orangisten die bij Nederland wilden blijven, noch de gematigde revolutionairen (zoals De Potter) die een confederale of federale band met het Noorden hadden willen behouden, noch de radicale revolutionairen die bij Frankrijk hadden willen aansluiten. Als nationale feestdag kreeg het land 21 juli, de dag waarop in 1831 koning Leopold de eed aflegde.

Een juridische legitimatie voor de nieuwe staat werd nooit gegeven. Die was er ook niet. De Belgen hadden niet echt te klagen gehad onder het bewind van koning Willem, want de „koning-koopman” voerde een politiek waarbij het Zuiden duidelijk bevoordeeld werd ten opzichte van het Noorden, terwijl ook belangrijke ministeries zoals Binnenlandse Zaken, Waterstaat (=Openbare Werken), Koloniën, Religieuze Zaken en Onderwijs, in handen waren van zuidelijke katholieken.²⁰ Ook na de afscheuring kreeg het Zuiden met Leopold I een protestantse vorst, terwijl de nieuwe Belgische Grondwet in grote mate een kopie was van de Nederlandse van Willem I (1815),²¹ met uitzondering van de opsomming van een reeks vrijheden, waaraan zoals de Vlamingen de komende decennia konden ondervinden, niet echt belang werd gehecht.

Het aloude recht „van verlatinge” – het recht van een volk waarvan de belangen geschonden werden om zich geheel of gedeeltelijk af te scheiden – werd evenwel na 1789 nooit nog formeel erkend, noch in de Nederlandse Grondwet van Willem I, noch in de Belgische. Zowel het koninkrijk der Nederlanden als het koninkrijk België waren unitaire, gecentraliseerde staten naar het Franse etatistische model. Maar ook in de reeks grondwetsherzieningen vanaf 1970 die van het unitaire België een soort quasi-federale staat *sui generis* hebben gemaakt, is het secessie-recht afwezig gebleven.

Evenmin legde na 1789 nog een van onze vorsten de eed van trouw af aan de Blijde Inkomst. Maar soms, totaal onverwacht, duikt het secessie-recht hier en daar nog wel eens op. Zo publiceerde het Britse weekblad *The Economist* vorig jaar een proeve van grondwet voor de Europese Unie, met in artikel 20, 2de lid een expliciete vermelding van het recht op secessie: „A Member State may leave the Union at any time.”²² Dat artikel maakt, vrezen we, weinig kans om ooit opgenomen te worden in een echte Europese Grondwet, noch in een Belgische, of zelfs in een Vlaamse Grondwet. Maar indien het zou gebeuren, dan zouden onze nationale vrijheden pas echt hersteld zijn.

Paul Belien*

²⁰ Schmitz, Yves; *Guillaume 1er et la Belgique* (Brussel: Goemaere, 1945).

²¹ Rimanque, Karel; *De grondwet, toegelicht, gewikt en gewogen* (Antwerpen: Intersentia, 1999).

²² *A Constitution for the European Union*. In: *The Economist*, 28 oktober 2000; blz. 22-28.

* Mr. Paul Belien is jurist en journalist.